

13.6.2008

Dnr 3547/4/06

Beslutsfattare: Biträdande justitieombudsman Jukka Lindstedt

Föredragande: Justitieombudsmannasekreterare Mikko Sarja

BEGÄRAN OM TIDFRISTENS FÖRLÄNGNING

1

KLAGOMÅLET

Klaganden kritiserar i sin skrivelse som anlände 27.10.2006 bl.a. Helsingfors tingsrätts förfarande i ett ärende om beslag och förlängning av tiden för väckande av åtal. Klaganden uppger att tingsrätten sänt endast finskspråkiga handlingar till hennes svenskspråkige make. Vidare anser klaganden att man avsiktligt försvårat möjligheten att delta vid behandlingen genom att sända handlingarna till dem så sent att endast en vardag återstod till behandlingen av ärendet.

För det andra anser klaganden att fiskeövervakaren fördröjt behandlingen av ärendet genom att ej överlämna fallet till polisen på fem månader.

Slutligen är klaganden missnöjd med att nät beslagtagits utan att det framgår av handlingarna att så skett.

3

AVGÖRANDE

3.1

Händelseförloppet enligt de utredningar och handlingar som erhållits

Enligt utredningen från polisinrättningen i Lovisa härad gjorde fiskeövervakaren 26.10.2006 anmälan till polisen. Vid polisinrättningen skrevs först en S-anmälan, eftersom man i det skedet inte ännu med säkerhet visste vem som ägde ifrågavarande nät och om det var fråga om ett brott. Polisen hade först undersökt saken och på grund av att brott misstänktes 10.6.2006 skrivit en R-anmälan om "olaga fångst" och "förfalskning" (begångna 24.1.2006). I ärendet för rättades 11 förhör och inhämtades skriftlig utredning. Undersökningen slutfördes och förundersökningsprotokollet överlämnades till åklagaren för åtalsprövning 28.6.2006.

Näten hade omhändertagits av fiskeövervakaren och enligt de uppgifter som polisen fått bevarades de i Lovisa stads lager medan utredningen pågick. Polisen hade enligt utredningen inte i något skede beslagtagit näten. Söndagen 25.6.2006 överlät fiskeövervakaren sex nätmärken till polisen som beslagtogs nätmärkena som eventuella bevis.

Häradsåklagaren tillställde Helsingfors tingsrätt en 23.10.2006 daterad framställan om förlängning av beslagstiden. Hon framställde att beslaget skulle förlängas till 31.12.2006 med anledning av att handlingarna inkommit till åklagaren 20.10.2006 och med hänvisning till att åtalsprövningen inte hade kunnat göras medan beslaget var i kraft.

Enligt tingsdomarens utredning hade åklagarens framställan anlånt till tvångsmedelskansliet 23.10.2006. Enligt kansliets praxis hade behandlingsdagen fastställts till en vecka efter att ansökan inkommit, dvs. till 30.10.2006. Till klagandens make hade per post sänts ett meddelande om behandlingsdatum samma dag som framställan inkommit. Till meddelandet hade fogats åklagarens framställan och beslagsprotokollet. När tingsrätten sände meddelandet visste den inte att klagandens make var svenskspråkig. Åklagarens framställan och beslagsprotokollet var avfattade på finska och man hade inte heller annars kunnat sluta sig till att klagandens make var svenskspråkig.

När tingsrätten frågat åklagaren på vilken grund ärendet skulle behandlas i Helsingfors tingsrätt hade åklagaren 26.10.2006 lagt fram ett överföringsförslag där det nämndes att klagandens make var svenskspråkig samt ett förundersökningsprotokoll varav framgick att han hade förhörts på finska. Eftersom han inte personligen varit närvarande vid tvångsmedelssammanträdet hade han vid sammanträdet 30.10.2006 hörts per telefon på svenska. Också beslutet hade avfattats på svenska.

3.2

Helsingfors tingsrätts förfarande

3.2.1

Handläggningsspråket

Rättsregler

Enligt grundlagens 17 § 1 mom. är Finlands nationalspråk finska och svenska. Enligt paragrafens 2 mom. ska vars och ens rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta språk tryggas genom lag. Det allmänna ska tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhällsliga behov enligt lika grunder.

De språkliga rättigheterna preciseras i språklagen. Enligt 2 § 1 mom. är syftet med språklagen att trygga den i grundlagen tillförsäkrade rätten för var och en att hos domstolar och andra myndigheter använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska. Enligt paragrafens 2 mom. är målet att vars och ens rätt till rättvis rättegång och god förvaltning garanteras oberoende av språket samt att individens språkliga rättigheter förverkligas utan att han eller hon särskilt behöver begära det. Enligt paragrafens 3 mom. har myndigheterna rätt att ge bättre språklig service än vad denna lag förutsätter.

Enligt språklagens 10 § 1 mom. har var och en i kontakter med statliga myndigheter och tvåspråkiga kommunala myndigheter rätt att använda finska eller svenska.

Enligt språklagens 19 § 3 mom. ska en tvåspråkig myndighet i meddelanden, kallelser och brev till parter, eller till den som enligt lag ska underrättas om ett ärende som är eller ska bli anhängigt, använda mottagarens språk, om myndigheten vet vilket det är eller utan oskäligt besvär kan ta reda på det, eller använda både finska och svenska.

Syftet med lagrummet är att främja användningen av båda språkgruppernas eget språk och understryka myndighetens skyldighet att visa den enskilde att han eller hon oberoende av handläggningsspråket har rätt att använda antingen sitt eget språk eller det språk som han eller hon har valt. Bestämmelsen är nödvändig också därför att handläggningsspråket ofta

ännu inte har fastställts i en situation där en myndighet tar kontakt med en privatperson. Lagrummet gäller efter att ett ärende inletts närmast den första kontakten till en part eller till någon annan som ska underrättas om att ärendet inletts. Därefter bestäms skriftväxlingsspråket beroende på vilket språk vederbörande själv har använt i sina svar eller i andra kontakter med myndigheterna (RP 92/2002 rd, s. 84).

Enligt språklagens 23 § 1 mom. ska myndigheterna i sin verksamhet självmant se till att individens språkliga rättigheter förverkligas i praktiken. Enligt samma paragrafs 3 mom. ska en tvåspråkig myndighet när den tar kontakt med enskilda individer eller juridiska personer använda deras eget språk, om den vet vilket det är eller utan oskäligt besvär kan få reda på det, eller använda både finska och svenska.

Enligt 6 a kap. 1 § 1 mom. i lagen om rättegång i brottmål används vid domstolarna som handläggningsspråk antingen finska eller svenska, och domstolarna skall ge sina avgöranden på finska eller svenska enligt vad som bestäms i språklagen. Enligt språklagens 14 § 1 mom. används i brottmål i tvåspråkiga domstolar svarandens språk som handläggningsspråk. Enligt språklagens 19 § 1 mom. ska domar, beslut och andra handlingar som myndigheten utfärdar i ärenden som avses i 12–17 § skrivas på handläggningsspråket.

Enligt förundersökningslagens 37 § 1 mom. har den som förhörs i förundersökning rätt att använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, enligt vad som bestäms i språklagens 10 och 18 §.

Ställningstagande

Jag konstaterar att tingsrätten från första början borde ha behandlat förlängningen av tidsfristen på svenska. Enligt tingsrättens utredning hade man inte kunnat betjäna klagandens make på svenska innan man visste att han var svenskspråkig. Enligt min åsikt är det i och för sig förstäligt att tingsrätten till att börja med använt finska i ärendet, eftersom det framgick av förundersökningsprotokollet att klagandens make förhörts på finska och eftersom också åklagarens ansökan var finskspråkig. Dessa faktorer hade sålunda av förståeliga skäl kunnat leda till att tingsrätten drog den slutsatsen att klagandens make var finskspråkig eller att han åtminstone inte motsatte sig att finska användes i hans ärende.

Jag konstaterar emellertid att de ovan nämnda faktorerna inte har någon avgörande betydelse när det gäller skyldigheten att förverkliga de språkliga rättigheterna. För det första hindrar språklagstiftningen inte att en person använder ett språk vid förundersökningen och ett annat vid rättegången. Vid förundersökningen har en person rätt att använda antingen svenska eller finska. Det har inte ens påståtts att den misstänktes språkliga rättigheter kränktes vid förundersökningen. I min bedömning utgår jag därför ifrån att klagandens make frivilligt använde finska vid förundersökningen. Vid en tvåspråkig domstol används svarandens språk som handläggningsspråk i brottmål. I det aktuella fallet var det fråga om förlängning av tidsfristerna för beslag och väckande av åtal. Förundersökningen och rättegången är separata myndighetsförfaranden och för dem gäller särskilda bestämmelser om språket. Sålunda finns det enligt min åsikt inte något behov att bedöma ärendet med förbudet att byta språk som utgångspunkt. Denna fråga behandlas i motiveringen till språklagens 10 § (se RP 92/2002 rd, s. 73).

Inte heller det språk som åklagaren använde i sin framställan har någon avgörande betydelse i ärendet, eftersom den misstänktes modersmål hade kunnat utredas t.ex. genom befolkningsdatasystemet. Lagstiftningen om språkval känner nämligen inte i egentlig mening till ett förfä-

rande där en myndighets språk, när myndigheten uppträder som sökande, skulle åsidosätta svarandens språkliga rättigheter.

Av befolkningsdatasystemet framgår att klagandens makes modersmål är svenska. Denna omständighet kunde rimligen ha utretts i samband med delgivningen av åklagarens framställan. Av tingsrättens utredning framgår inte om ärendet utretts på detta sätt. I utredningen närmast hänvisas till språket i tidigare handlingar och konstateras dessutom att man inte heller annars hade kunnat dra slutsatsen att klagandens make är svenskspråkig.

Med stöd av det som anförs ovan anser jag att delgivningen av åklagarens framställan skett på ett sätt som i första hand kan kritiseras med tanke på klagandens makes språkliga rättigheter. Vid bedömningen av förfarandets klandervärdhet har jag emellertid beaktat den omständigheten att det i klagomålet inte ens påstås att han kontaktat tingsrätten för att få handlingarna på sitt modersmål, dvs. att han *de facto* upplevt att hans språkliga rättigheter blivit kränkta. Av denna anledning och eftersom klagandens make sedermera förhördes på svenska, efter att tingsrätten av åklagaren fått beskedet att han var svenskspråkig och beslutet hade getts på svenska, anser jag att det inte finns anledning att misstänka att klagandens makes rättssäkerhet äventyrats av språkliga skäl.

Efter en helhetsbedömning av ärendet anser jag att det inte föranleder andra åtgärder från min sida än att jag för kännedom meddelar Helsingfors tingsrätt de synpunkter som jag anför ovan.

3.2.2

Bestämmande av tidpunkten för behandlingen

Vad beträffar den korta tiden mellan delfåendet av handlingarna (26.10.2006) och sammanträdet (30.10.2006) konstaterar jag, med beaktande av den misstänktes möjligheter att försvara sig, för det första att enligt tvångsmedelslagens 4 kap. 11 § 2 mom. ska ett beslag hävas, om inte åtal för det brott som har föranlett beslaget väcks inom fyra månader från det föremålet togs i beslag. Enligt samma lagrum får domstolen på begäran, som inom denna tid har gjorts av en anhållningsberättigad tjänsteman, förlänga tiden till högst fyra månader per gång.

Det finns inga uttryckliga bestämmelser om inom vilken tid t.ex. åklagarens framställningar ska behandlas. Om den misstänkte däremot yrkar att domstolen ska behandla giltigheten av ett beslag innan den börjat behandla åtalet, ska ärendet i enlighet med tvångsmedelslagens 4 kap. 13 § upptas till behandling inom en vecka efter att framställningen inkommit till domstolen. Av tingsrättens utredning framgår att man vid tvångsmedelskansliet iakttar denna praxis också då framställningen görs av en anhållningsberättigad tjänsteman.

Behandlingen gällde åklagarens framställan om förlängning av vissa frister och tingsrätten hade bestämt vilken dag framställan skulle behandlas. Domstolen kan bestämma tidpunkten efter ändamålsenlighetsprövning om det inte i lag uttryckligen bestäms inom vilken tid ärendet ska tas upp till behandling. Justitieombudsmannen kan inte befatta sig med hur domstolen utövar sin prövningsrätt, om den inte överskrider gränserna för prövningsrätten eller annars missbrukar den. I ärendet har inte framkommit omständigheter som tyder på att tingsrätten skulle ha handlat felaktigt till denna del. Skrivelsen föranleder sålunda inga åtgärder från min sida.

3.3

Polisinrättnings förfarande

I klagomålet nämns att nät beslagtogs utan att det framgår av handlingarna. I skrivelsen preciseras emellertid inte vilka handlingar som är bristfälliga i detta avseende. Av utredningen framgår att polisen inte i något skede beslagtogs nät. Däremot beslagtogs polisen sex nätmärken, vilket framgår av det korrekt upprättade beslagsprotokollet.

Av denna anledning och eftersom den utredning som jag haft tillgång till inte tyder på att polisen handlat lagstridigt eller i något annat avseende försummat sina skyldigheter vid förundersökningen av det aktuella ärendet, föranleder skrivelsen för polisens vidkommande inga ytterligare åtgärder från min sida.

3.4

Fiskeövervakarens förfarande

Till den del som det i klagomålet påstås att fiskeövervakaren fördröjt behandlingen av ärendet genom att inte på fem månader överlämna fallet till polisen konstaterar jag att det av polisrättningens utredning och det övriga material som jag haft till mitt förfogande framgår att de misstänkta gärningarna begicks 24.1.2006 och att fiskeövervakaren gjorde polisanmälan om dem 26.1.2006. Den fem månaders tid som nämns i klagomålet sammanhänger tydligen med att fiskeövervakaren överlämnade nätmärkena till polisen 25.6.2006, dvs. ca fem månader efter att de misstänkta gärningarna begicks.

I klagomålet uttrycks också missnöje över att lagligen märkta nät beslagtas fastän de finns på områden som är tillåtna för fiske. Enligt polisrättningens utredning hade fiskeövervakaren omhändertagit nätmärkena. Beslagtagandet av näten hade tydligen samband med misstanken om olaga fångst. Justitieombudsmannen kan inte ta ställning till om det de facto var fråga om olaga fångst eller inte. Ärendet kan emellertid bedömas bl.a. med avseende på om fiskeövervakaren i ärendet överskred eller missbrukade sina befogenheter.

I fiskelagens 101 § 2 mom. föreskrivs närmare om fiskeövervakarens skyldighet att omhänderta fångstredskap, den erhållna fångsten och den båt eller annan farkost från vilken fångsten bedrivits. Polisen utredde efter fiskeövervakarens anmälan om det var fråga om en straffbar gärning. Eftersom den i förundersökningslagens 2 § angivna tröskeln för misstanke om att ett brott begåtts överskreds inledde och slutförde polisen förundersökningen samt överlämnade ärendet till åklagaren för åtalsprövning. I och med Lovisa tingsrätts dom överskreds också domströskeln.

Justitieombudsmannen kan inte befatta sig med hur myndigheter utövar sin prövningsrätt om de inte har överskridit gränserna för prövningsrätten eller annars missbrukat den. Enligt vedertagen praxis befattar sig justitieombudsmannen inte heller med ärenden som behandlas av en behörig myndighet. Enligt uppgift från Lovisa tingsrätt har domen inte vunnit laga kraft och behandlingen av ärendet fortsätter sålunda i Helsingfors hovrätt.

På basis av det material som jag haft tillgång till anser jag att det inte finns anledning att i de avseenden som nämns ovan misstänka fiskeövervakaren för lagstridigt förfarande, försumelse av skyldigheter eller missbruk av prövningsrätt. Ärendet har sålunda i detta skede inte föranlett ytterligare åtgärder.

3.5

De övriga påståendena

Till övriga delar har i ärendet inte framkommit omständigheter som föranleder åtgärder från min sida.

4

ÅTGÄRDER

Jag meddelar för kännedom Helsingfors tingsrätt min uppfattning som framgår ovan i avsnitt 3.2.1. I detta syfte sänder jag en kopia av detta beslut till tingsrättens lagman. Samtidigt sänder jag beslutet till polisinrättningen i Lovisa härad för kännedom.